

Передплата

за «РУСЛАНА» вивозять:

в Австрії:

за цілий рік 20 кор
за пів року 10 кор
за чверть року 5 кор
за місяць 1.70 кор

За границею.

за цілий рік . . . 16 рублів
або 36 франків
за пів року . . . 8 рублів
або 18 франків
Поодинокі число по 10 сот.

РУСЛАН

«Вирнеш ми очи і душу ми вирнеш; а не возьмеш милости і віри не возьмеш,
бо руске ми серце і віра руска.» — З Русланових псалмів М. Шашкевича.

Виходить у Львові що дня крім неділь і руских свята о 5½ год. пополудни.

Редакция, администрация і експедиция «Руслана» під ч. 1. пл. Домбровского (Хорунцини). Експедиция місцена в Агенції Соколовского в пасажі Гансманна.

Рукописи звертає ся лише на попереднє застереженє. — Рекламні неопечатані вілїні від порта. — Оголошеня звичайні приймають ся по ціні 20 с. від стрічки, а в «Надісланім» 40 с. від стрічки. Подяки і приватні донесеня по 30 с. від стрічки.

Москвофільство в Галичині і в Австро-Угорщині.

(Дальше).

Для характеристики Якова Головацького зневолені ми піднести ще кілька фактів.

Васпє згадували ми, що вже в 50-тих роках двічі прислала Росія грошеві підмоги, раз 550 рублів Денисови Зубрицькому за 50 примірників його Історії, закупуєної заходом Равського, міністерством просвіти¹⁾, вдруге 220 злр., як дар Погодіна на видаванє «Семейной бібліотеки»²⁾. Факти сі безперечно сумні, але мимо сего їх можна бодай в часті оправдати нуждою Зубрицького та безхарактерністю Северина Шеховича. Зубрицький, тоді вже зверх 70-літній, німічний старець жив з сего, що заробив пером. Сих 550 рублів і 100 рублів від Погодіна подано йому як милостиню. Шехович знов готов був брати і брав гроші, звідки попало. Але що можна виправдати з Зубрицького і Шеховича — се не дасть ся ніяким чином погодити з становиском професора університета, а однак Як. Головацький не то, що поручав Шеховича перед Погодіном, але й сам простягнув до Росії руку за жебраним грошем, правда, що не для себе, але для «успіванія рускаго дїла» в Галичині. Факт сей безпримірно сумний і, на жаль, опертий на власноручнім начерку Головацького, який передруковуємо в цілости. Він звучить:

«Почтеннійший Господин Теофилъ Ивановицъ! Вы отправаляетесь, слышу, на дняхъ въ Россію и я пользуюсь случаемъ припомнить Вамъ, чтобы Вы при Вашихъ официозныхъ дѣлахъ помнили на народ-

ныя потребности нашихъ бѣдныхъ земляковъ. Вамъ хорошо извѣстно, съ какими большими трудностями мы боролись и еще боремся въ воздвиженіи нашей удрученной народности и развитіи русской духовой жизни. Вы знаете какихъ усилій и посвященія самыхъ благородныхъ силъ нужно было, чтобы пробудить до самозванія долготлѣтнимъ сномъ заглухшій народъ. Вамъ извѣстно, съ какимъ жертволюбіемъ въ пользу народнаго дѣла приносили у насъ горько заработанный грошъ, и священникъ и мѣщанинъ и мужикъ почувствовавшіе достоинство народное. — Этими мелкими лептами, собранными отъ ревностѣйшихъ синовъ нашей несчастной Галицкой Руси создали мы, безъ всякаго посторонняго пособія, Народный Домъ, учредили Галицко-русскую Матицу, Русскую Бесѣду, народный русский театръ, учительскую семинарію и другія народныя институціи. — Пожертвованія вливали, хотя не изобильно, но и не оскудѣвали. — Но нынѣ требуемъ мы еще подмогъ, больше чѣмъ когда нибудь — край терпитъ отъ голода — народъ обѣднѣлъ до крайности, голодь и война истощаютъ послѣднія засобы — и самыя ревнѣйшія народолюбцы не въ состояніи жертвовать, когда сами страдаютъ отъ недостатка или же видятъ умирающихъ голодною смертюю братій. Наши институціи приведенныя вм. приносятъ плоды, стануть опадать. — Нѣтъ силъ болѣе поддержать ихъ — пособія не откуда?»

Представте почтеннійший Ѡ. Ів. крайнюю нужду нашу братіи русской, и надѣюсь мы найдемъ сочувствіе — изъясите потребу людямъ вліятельнымъ и обществамъ благословящимъ другимъ Славянамъ. Да умилюстивятся Славянофилы,

столь щедрою рукою пособляющіе Болгарамъ, Сербамъ, Боснякамъ, и надъ Русскимъ тѣмъ племенемъ, котрому въ участіи пришлось страдать болѣе, чѣмъ онимъ. Мы тѣже рускіе отзываемся къ рускимъ благодарнымъ сердцамъ. — Да помнятъ сѣверные братья наши, что мы межъ родными Славянами роднѣе всѣхъ! — Упадающіе институти требуютъ пособія — а народу нужно еще новыхъ. — Мы желаемъ поддержать театръ, Матицу и пр., а сверхъ того еще учредить воспитательный домъ для русскихъ дѣвиць³⁾, въ родѣ женской гимназіи, мы хлопочемъ объ изданіи пособій къ изученію рускаго языка, но не достаєтъ средствъ. — На правительствѣ въ нынѣшнихъ несчастныхъ временахъ никакъ не лзя надѣяться — оно не можетъ пособить, хотябы наилучшую волю имѣло. — Мы оставлены сами себѣ — онемощены безсилны — намъ грозитъ упадокъ нашихъ дорогихъ намъ институцій народныхъ — и поруганіе и смѣхъ враговъ нашихъ. — Спасайте потоплющихъ. Примите то къ сердцу и дѣйствуйте...»⁴⁾

Хто важив ся на такий крокъ, для сего народна справа в Галичині і її успіх були вже байдужними і чужими. Те, чим жив Як. Головацький у своїх молодечих літах, всі колишні мрії та ідеали «русської трійці», він сам потоптав ногами і зненавидів їх цілим серцем. Але навіть в такому разі мали би ми право від него, як від чоловіка, жадати людяности та, на жаль, і за нею ми на дармо шукали би. Від 1860 років стояв Головацький в кореспонденції з Говорским, великим ворогом України, редактором київського «Вѣстника юго-западной Россіи». Свою акцію против народного руху на Україні в «Вѣстник-у» старав ся Говорський

М. Старицький.

М а з е п а.

(З Байрона).

(Дальше).

XVI.

«Прокидаюсь од сна; але темна, сумна
Розумливість була ще у мене, —
В мислях був колобрід, тільки криги одслід
В моім тілі я чую стомене...
Ледве-ледве мов остербає життє;
Як зненацька по жилах тримтячих
Перечахлая кров розхвиляєть ся знов
І колотить у серці боляче.
Мов реве десь вода — шумлява прокида
Мою чутку. Росплющую очі —
І на їх ще було ніби темряве скло;
Але небо і зорі півночі
Пізнаю я. Е! ві! то не спалося мнї!
По хісткій темних вод оболоні
Кїнь без жаху лине; хвиля хвилю жене
Навкруги на широкому лоні.
Посередині ми; на той берег німий
Пливемо; кїнь міцними грудями
Хижі хвилі ріки розбиває в скалки
І широкими приска нїдрама;
Але вогкїєть тих хвиль підбавля мнї сил
На годину. Уже незабаром
Досягнемо мети: перед нами крутий

Беріг видко закутаний паром.
Куди оком не скинь — все була глибочинь
Тїї стуми глухої півночі...
В сподіванні мутнім я піднявсь на коні
І на вдаль спинив свої очі.
Але й там все одна була пустня сумна —
Де й жадати було ратування!
Тільки морок чорнів... Мало я й розумів,
Ча життє то було, чи конаннє.»

XVII.

«Кїнь силкує зійти ще на берег крутий,
Але ноги його вже зрадливї.
Шереть блищить на спині; води краплі бубні
Почепились намістом на гриві;
Він тремтить і над ним колѣм вернетъ ся дим;
Ми зібрались на кручу високу;
Крізь морок нічяний слав ся степ незмірний,
І крайниці не бачило око.
Так у приявах сна ті провалля без дна
Нам верзуть ся страшенні, пекельні.
Місяць виграв тоді і осіяв блїді
Якісь плями на вдаль пустельній:
Мов полотва які, або білі хустки
Хто роскидав; а часом чорвіли
«Де-ні-де купви лісів, котрі морок укрив,
Де й сумні бованїли могили;
Але в пустелі тїй не знайшов погляд мій
Нї осель, нї слїдів чоловічих,
І на всю оболонь хоч один би вогонь
Привітальний замрів мнї в вічі;
Хоть би ті вогоньки, що блукають хисткі

На могилах — мнї де блиснули...
Як зраділоб мене їх полома манне!
Їх одсявня мнїб наменули
Хоч один, може, раз, — серед роздрату враз,
Серед неба темрявої стелі,
Й серед сумних могил, — про жаданий при-
[хил,
Про людські які небудь оселі!»

XVIII.

«Міць спадала рвяна — у мого бігуна
Вже нема тїї першої змоги!
Він хитав ся, тримтів й ледве-ледве присів
Волочити потомлені ноги.
І маненьке хлопа тоді малоб здужжя
Заволати його. Але дарма!
Що з того, що кїнь мій був тепера плохий,
Мене пути тримали як гальма.
Хоч би й пута згнили, хоч би й волю дали
Мойсму змурдованому тілу, —
І над мого коня ще слабїший був я;
Але рвійне ще раз мнї хтілось
Розірвать кайдани; тільки марне — вони
Ще гірше впинались в сурелі...
Та недовго іти вже коню! Хоть мети
Я не бачив в обширі пустелі.
Кріз димчасті хмарки вже проміння яркі
Схід ружяного сонця вістили;
Та якеж забарне було сонце ясне!
І години нудливо точились,
І здавалось, що день не осяє пустель,
Не поборе нічної сумоти,

переносити до Галичини. В сій цілі вислав він лист до Головацького, в яким між иньшими писав: «Ви не можете повірити, сь каким презрїємъ относятся теперь къ сепаративной шайкѣ послѣдователей гибельнаго для цѣлости Россіи ученія Костомаровыхъ, Кулишей, Основы, Шевченка и другихъ всѣ малороссійскіе номѣщики и духовенство. Имена ихъ произносятся сь проклятіями сь тѣхъ поръ, когда узнали, что эти выродки изъ русской семьи подь благовиднымъ предлогомъ обученія народа на простолюдномъ его нарѣчїи, которому вздумали было дать право гражданства подь именемъ малороссійскаго языка, хотѣли приготовить народъ къ рсторженію нерасторжимого никакими чловѣческими усилїями естественного союза сь Великороссами и къ слїтію, во вредъ всего славянскаго міра, сь латинствующими Поляками. Народъ, руководимый здравымъ смысломъ и преданїями, сь негодованїемъ отвергъ всѣ ими придуманныя грамотики и книженки на мужицкомъ, малороссійскомъ жаргонѣ, не хотѣлъ и слїшать о томъ, чтобы дѣтей ихъ учили по малороссійски, и изданныя книженки остались на жертву крысь и мишей... Дальше радѣв Говорский, що «нѣкотрыхъ хохломановъ схватили и посадили въ крѣпость; такъ въ Черниговѣ схватили оператора Носа і землемѣра Андрушенка да брата издателя покойной «Основы» Бѣлозерскаго. У нихъ нашли переписку сь Поляками и около 1000 екз. прокламацій къ малороссійскому народу, чтобы оставили москалей, а соединились сь Ляхами...» Звїщаючи Головацького, що в Росїї спокій, Говорский писав: «Дворянство Виленское, Ковенское, Минское и Гроденское подали всеподданнїйшіе адресы. Спасибо Муравьеву, что энергическими мѣрами такъ скоро прекратилъ кровопролитїе і бѣдствїя западной Россїи.»⁵⁾

Якъ багато в сїм листі неправди, нелюдяности і звѣрства! Але всего того не відчував Якъ Головацький. В него не задрожала рука коли переписував сей лист, і хотів, якъ допись з Київа, видрукувати в «Слові». Головацький звернувъ ся в сїй справі до Дїдицького, але сей відмовив для дописи місця⁶⁾. Якъ же високо стояв Дїдицький, що займав незавидне становище рускаго журналіста, в порівнаню з профессоромъ університета, Якъ Головацьким. В першого відозвало ся серце, людяність і благородність⁷⁾, за якими в Головацького годі вже було шукати. Але Головацький не дав за виграну і удав ся з статїю Говорскаго до «Сербск-ого Дневника», в Новім Саді, де рівнож одер-

жав відмову. На рух молодїжи в Галичині і на Україні глядів Головацький якъ на польску інтригу і в сїй цілі писав вів до редакції «Сербск-ого Дневника», між иньшим, отсі слова: «Недавно появился во Львовѣ Литературно-политичный журнальчикъ «Мета». Въ стремленїи своемъ различается онъ отъ всѣхъ по сю пору издаваемыхъ въ Галиціи журналовъ и газетъ. Языкъ правоп. Кулишевскїя тенденціи⁸⁾. Редакція ведеть прямо къ федераціи сь Поляками; наплїсь соумышленники ея і между молодыми малороссами, которые мечтають о какойто новообразуемой малороссійской литературѣ и даже о утопической, свободной «хохландїи»⁹⁾. Гірше хиба не умів би написати навіть Говорский.

(Дальше буде).

Вїсти з Росїї.

Сензацийну, хотїя малоправдоподібну вїсть приносить Berl. Tagebl. з Петербурга, яку подаємо тїлько з огляду, що поважний берлинський дневникъ пустив єї в свѣтъ: В добре поінформованихъ петербургскихъ кругахъ — нише він — оновїдають, що царъ поважно захорував. Поголоски, які появили ся в послїднихъ часахъ на тему палатной революціи і немов то наміреного замаху на царя, є зовсімъ неправдиві. Натсмість удержує ся

1) Гляди нашої передмови стр. XLII.
 2) Гляди нашої передмови стр. CXXIV.
 3) Тепер позобїями в останнихъ рокахъ москвофіли почали вже і на тїмъ полї робити внесли просьбу о дозвіл на відкрїте женьської гімназїи москофїльскої. *Ред. Русл.*
 4) Листи Головацького в бібліот. «Народ. Дому» ч. 848. Листъ писаний, якъ здаєсь, в 1866 році (згадка про війну), чи не до Гільфердинга (?).
 5) Листи Головацького в бібліотекі «Народ. Дому» ч. 651.
 6) Листи Головацького в бібліотекі «Народ. Дому» ч. 665.
 7) Се була лише хитрїсть. *Ред. Русл.*
 8) З сихъ слівъ можїя вносити, якъ Головацький відносив ся до Куліша, з якимъ познакомив ся у Львові в р. 1859 (Листи ч. 289 і 290). Що Головацький не бувъ щирїй для Куліша, се не підлежить сумнївови. Хитрїв він в листі, який ми надриквали (ч. 344), хитрїв, коли з нагоди основаня «Руської Бесїди» у Львові в р. 1862, писав в листі до Куліша «еще не умерла козацкая русская мати» (Гляди Огоновскїй: «Исторїя русской литературы» ч. IV. стр. 97—0), хитрїв і в пїзнїйшихъ листахъ, писанихъ до него. На сю тему буду мав нагоду говорити на иньшїмъ місци. Нинї зазначу лише, що Головацький зготовивъ Кулішеви багато дуже тяжкихъ хвиль в житю.
 9) Листи Головацького в «Народ. Домі» ч. 652.

Що туманомъ пустимъ і морокомъ нїмимъ
 Покривала степовї рівноти.
 Тихо ранокъ їде, і помалу Схїдень,
 Запаляє багаттє ружїяне;
 Його сяєне жене господарство нічне:
 Встає сонце величне, пишнїяне;
 Червоїють хмарки; соромливо зірка
 Потонула предъ нимъ безъ борїння,
 А воно по землі розїслало свої
 Непозиченї, рїйні промінїя.

XIX.

«Із Схїдень — сторони піднялись тумани,
 Що димчили пустелї країнку,
 І ростали в горі передъ видомъ зорі —
 У тїмъ сянні блакитного ранку.
 Пролетїли вже ми — і пустелї нїмі,
 І лїси спозабутної вроди;
 Черезъ рїки, степи прокладали тропи...
 Та чи сталож намъ те у пригоді?
 Тойжъ пустелї вид! Хочъ би звїря тутъ слїдъ,
 А не то чоловічїй я бачивъ!
 І повітря саме було мерло-нїме...
 Середъ яростї тирси і крахівъ,
 Я не чувъ кошанїї: хочъ би в чутку минї
 Долетїло — де птаства співаннє!
 Ранокъ пишнїй вставав і нїхто не пославъ
 Його вродї щирого вїтаннїя.
 Весь у нїні мїй кїнь; ледве рушить ся вінъ,
 Диха тяжко, боками колише —
 Дїба в подаль сїлу; але всюди в степу
 Тамъ царїла самота і тиша

Якъ осьъ коте луна із лїска, де сосна
 Маячила, якусь шумляву.
 Чи не вітеръ трапля зворушивъ тамъ гїлля
 І розбуркавъ кунявшу дїброву?
 То не вітеръ гуде, то не борва їде,
 То не верне півнїчная хмара;
 А назустрічу намъ, по розлогимъ стєнамъ,
 Летить коней хвїляста отара.
 І по вітру густї роспустили хвосты
 Степу вільного дїти бурхливї;
 Ще рука нї одна чоловіча зважна
 Не чїпала їхъ пишної гривы;
 Їхнїй ротъ ще не гризъ авї жоднихъ залїзъ,
 Їхъ нога ще не знала підкови,
 Їхнї боки мїцнї ще остроги шкульнї
 Не вражали нї разу до кровї.
 Наче хвїлї морскї — таѣ тї конї прудкї
 До насъ лїнуть якъ вїднїй птацї.
 Гомїн бурка пова; нїби стогне земля,
 Нїби луна розляглась од грїмнїцї.
 Їхъ побачивъ мїй кїнь, і на кїлькї хвїли
 Бача та остерба його сили;
 Вінъ добїгти бажа... тихо, тихо заржавъ,
 Затремтїв — і упавъ одубїлий.
 Очі стали склянї; його ноги рвїяні
 Простяглись — і на вїк спочивати
 Полягла голова: підъ косою трава
 Вяне такъ і спада в сїножати.

(Дальше буде).

Услївя мира.

В Портсмуті відбувають ся засїданя дуже правильно і шильно. Раню від 9:30 год. до 1. в полудне і від 3. год. пополудни. Полагоджено д. 14. с. м. П. і III. артикулъ японськихъ пропозицій а дня 15. с. м. дальшї два.

Змїстъ першихъ трехъ артикулівъ, принятихъ мировою конференцією, є слїдуючїй: Росїя признає переважаючий впливъ Японїї і єї спеціальне становище на Корей, яку Росїя признає за стячу поза сферою своїхъ впливівъ. Японїя обовязує ся признати права і зверхнїсть пануючої тамъ династїї з правами вгляданя в адмїністрацію. Росїя і Японїя признають взаїмне зобовязанє опорожнити Манчжурїю і зречи ся тамъ всякихъ спеціальнихъ привилїївъ, запевнюючи територїяльну нетикальнїсть Хїна, а признаючи засаду рївнихъ правъ для торговлї і промислу вѣихъ народівъ в тїй провінції, Росїя і Японїя зобовязують ся до відступленя хїньскої велїзницї з Харбина на полудне Хїнамъ. Зї зглядю на сю цєсню заклочать Хїни з Японїєю умову в справі звороту здїланихъ Японїєю вкладівъ. Колибъ Хїнамъ бувъ неможливий зворотъ тихъ коштівъ, то може якась инша держава за гіпотечнимъ забезпеченємъ прийме на себе зворотъ коштівъ.

Вчєрашнє засїданє розпочало ся о год. 10.

